

НИКОЛА Н. ДАНЧЕТОВИЋ¹

УНИВЕРЗИТЕТ У ПРИШТИНИ СА ПРИВРЕМЕНИМ СЕДИШТЕМ
У КОСОВСКОЈ МИТРОВИЦИ, ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ
КАТЕДРА ЗА ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК И КЊИЖЕВНОСТ

АНАЛИЗА ФОНЕТСКО-ФОНОЛОШКЕ ПЕРЦЕПЦИЈЕ ЕНГЛЕСКИХ МОНОФТОНГА НА ТЕРЦИЈАРНОМ НИВОУ УЧЕЊА

САЖЕТАК. Рад се бави испитивањем фонолошке компетенције студената прве и четврте године Катедре за енглески језик и књижевност Филозофског факултета у Косовској Митровици. У раду је способност студената да препознају релевантне елементе вокалског система енглеског језика (монофтонге) испитивана кроз квалитативне и квантитативне опозиције [i]-[i:], [e]-[æ], [ʌ]-[ɑ:], [ɒ]-[ɔ:], и [ʊ]-[u:], са циљем да се утврди на који начин је период од две године студија утицао на свеукупну компетенцију студената завршне године. У истраживању је учествовало тридесеторо испитаника – студената, подељених у две групе. Свака група је била састављена од десет женских и пет мушких испитаника. По завршеном истраживању, приступило се анализи добијених резултата који су даље разматрани из угла свих испитаника и засебних група, као и у контексту фонетско-фонолошких теорија из литературе.

КЉУЧНЕ РЕЧИ: фонетика, фонологија, перцепција, монофтонг, самогласник, вокалски квалитет, вокалски квантитет.

¹ dzoni_gep@yahoo.com

Рад је примљен 7. марта 2017, а прихваћен за објављивање на састанку Редакције Зборника одржаном 6. децембра 2017.

1. УВОД

1.1. ФОНЕТИКА И ФОНОЛОГИЈА У УЧЕЊУ СТРАНОГ ЈЕЗИКА

Фонетика и фонологија се у савременој литератури дефинишу на различите, а ипак суштински исте начине. *Фонетика* се посматра као наука која се пре свега бави физичком страном, тј. физичким описом гласова – њиховом производњом, перцепцијом и класификацијом. *Фонологија* пак представља лингвистичку дисциплину која се пре свега заснива на начину на који гласови функционишу у језицима, односно на томе како се гласови понашају у међусобном контакту. Иако је у бити проучавања и фонетике и фонологије исти аспект језика – људски говор, однос између ове „две стране исте медаље“ није увек био симбиотичан (Major, 1998). Премда некада не толико удаљене, ове две дисциплине у последњих неколико деценија све више се разилазе у литератури. Фонологија се данас сматра и елементом језичке структуре и делом лингвистике, док се фонетика помиње као део фонологије (Bright, 1990, Asher and Simpson, 1994). Разлике и раздор између њих почели су бивати све приметнији и израженији тек у 20. веку, посебно после савременог дефинисања концепта *фонеме*, а „граница између фонетике и фонологије повлачи се све одлучније и са више страсти, но границе између других дисциплина које проучавају језик“ (Пауновић, 2002, стр. 2).

Додатни разлог за раздор међу овим дисциплинама треба тражити и у интерпретацијама *перцепције* и *продукције*, двају процеса усвајања језика који су увек били од великог интересовања за истраживаче, како у погледу првог језика (L1), тако и у погледу страног (L2). На *фонетском нивоу* се, на пример, у процесу учења L2 непрекидно наметало питање да ли перцепција претходи продукцији или обратно. Другим речима, могу ли они који уче L2 адекватно изговорити гласове које нису добро перципирани, или је добра перцепција предуслов за тачну продукцију? У литератури се ово питање о томе „да ли је старија кокош или јаје“ сагледавало из различитих углова. Док у случају усвајања L1 постоји једногласност о томе да перцепција претходи продукцији, истраживачи имају другачије мишљење када је у питању усвајање L2. У прилог тези да перцепција претходи продукцији говоре неки радови заступника прашке школе (Polivanov 1931, Trubetzkoy, 1939). Они међусобно износе сличан став да се

фонемске репрезентације L2 перципирају и класификују по систему матерњег језика, односно кроз његов фонолошки „филтер“. Наспрам истраживања која заступају став да перцепција претходи продукцији, нека друга истраживања пак говоре у прилог супротном ставу. У другој половини XX века, Бријер (Brière, 1966) је у свом истраживању заснованом на хипотези контрастивне анализе тестирао продукцију и перцепцију вештачког језика енглеских говорника који је био мешавина француских, арапских и вијетнамских елемената. Резултати до којих је дошао показују да способности продукције неких од испитаника превазилазе перцепционе. Екман (Eckman, 2004) закључује да, када инпут који ученици L2 примају није само аудитиван, њихове перцепционе способности могу бити надјачане продукционим, управо због присутне и визуелне компоненте.

С друге стране, област L2 фонологије је на дијахронијском нивоу одувек представљала предмет полемика и дискусија. Процеси перцепције и продукције углавном су били сагледавани кроз призму различитих теорија усвајања језика у чијој је сржи истраживања био **језички трансфер**. Идеја трансфера као утицаја претходно научених језика на L2, послужила је као основ многим фонолошким теоријама XX века – од бихевиористичких, преко когнитивних, па све до савремених теорија. Једна од првих теорија у којој је трансфер као појам пронашао своје место, била је **Хипотеза контрастивне анализе** (Contrastive Analysis Hypothesis). Настала на постулатима структуралне лингвистике и бихевиориста, она се базирала на производњи грешака, односно на њиховом објашњењу и предвиђању. Екманова (Eckman, 1977) **Хипотеза о разлици у маркираности** (Markedness Differential Hypothesis) базирана је делимично на Хипотези контрастивне анализе. Ова теорија уводи нови појам – појам типолошке маркираности. Исти аутор (Eckman, 1991) предлаже и **Хипотезу о структуралној усклађености међујезика**, према којој су међујезици природни језици вођени универзалијама којима су сви природни језици вођени, тј. да их „уређују исти они принципи који владају у граматички једнојезичног говорника“ (Пауновић, 2002, стр. 127). **Теорија оптималности** (Optimality Theory) је још једна од утицајних фонолошких теорија која за своје темеље поставља трансфер и маркираност. Као и остале генеративне теорије, она у фокусу својих истраживања има усвајање језика, универзалне принципе и језичку типологију. То је лингвистички модел који предлаже да уочени облици језика проистичу из ин-

тераkције између сукобљених ограничења (*constraints*). Два теоријска модела – модел учења говора (Flege, 1995) и модел перцептивне асимилације (Best, 1995) почивају на појму трансфера и претпоставци да L1 обликује перцепцију L2. Оба теоријска модела су базирана, дакле, на претпоставци да се гласови L2 асимилиују са категоријама L1, односно да се замењују најближим и најсличнијим L1 гласовима, као и да се усвајање фонолошких категорија L2 може побољшати дужином учења L2. Према овим моделима, степен сличности или разлика међу њима одређује да ли се нова категорија L2 може успоставити, као и/или да ли класификација еквиваленције између гласа L1 и L2 може бити направљена. На основу тих разлика и сличности би се, по аутору, и L2 гласови могли перципирати као нови, слични или идентични гласовима L1. Наше истраживање биће базирано на провери ових двеју теорија у контексту енглеских монофтонга. Другим речима, на тесту ћемо испитати да ли испитаници нове категорије, тј. категорије које немају у матерњем језику, боље или лошије перципирају од елемената система матерњег језика присутних и у L2.

2. ПРЕДМЕТ РАДА

Предмет истраживања је фонолошка компетенција студената енглеског као страног језика на терцијарном нивоу у домену енглеског вокалског система. У раду се испитује њихова способност да тачно перципирају релевантне елементе фонолошког система монофтонга у енглеском језику, конкретно, у следећим паровима монофтонга: [i]-[i:], [e]-[æ], [ʌ]-[ɑ:], [ɒ]-[ɔ:], и [ʊ]-[u:]. Истраживање обухвата две групе испитаника: студенте прве и четврте године англистике на Филозофском факултету у Косовској Митровици, дакле, студенте за чију се фонетску компетенцију претпоставља да постоје очигледне разлике. Кроз истраживање ће се испитати разлике између нивоа компетенције испитаника – студената првог – примарног, тј. најнижег, и – по разноликости средњих школа и средина из којих долазе – најразноврснијег нивоа, и студената четврте, завршне године, који представљају хомогенију групу која је већ провела одређено време на студијама и достигла виши ниво компетенције.

3. ЦИЉ РАДА

Циљ рада јесте да се, на основу спроведеног истраживања, утврди тачност перцепције релевантних монофтонга код студената прве и завршне године англистике на Филозофском факултету у Косовској Митровици, као и то, да ли интензиван рад на развијању укупне језичке компетенције током студија позитивно утиче на перформансу студената у испитиваном домену, односно, да ли се, и у којој мери, разликује тачност перцепције код студената почетне и студената завршне године студија у корист старијих студената, на вишем укупном нивоу компетенције.

4. ХИПОТЕЗЕ

У складу са наведеним циљевима, истраживање ће бити засновано на следећим основним хипотезама:

- 1) Код свих испитаника може се говорити о извесном, релативно високом степену усвојености енглеског вокалног система монофтонга;
- 2) Неки елементи вокалног система енглеских монофтонга, они који су најсличнији вокалима матерњег језика, успешније су усвојени код свих испитаника, а са одређеним монофтонзима, онима који се у највећој мери разликују од вокала матерњег српског језика, испитаници имају више проблема;
- 3) Постоји разлика у перцепцији енглеских монофтонга између студената прве и четврте године студија; период друге и треће године студија повољно је утицао на усвајање енглеских монофтонга.

5. МЕТОДОЛОГИЈА И ПОСТУПАК

Методолошки поступак перцепције спроведен је на тридесеторо испитаника подељених у две групе од по петнаесторо кандидата прве, и истог броја студената четврте године. Обе групе биле су састављене од по десет испитаница и пет испитаника. Сам тест перцепције састојао се од корпуса од педесет једносложних речи бираних по опозицијама кратки-дуги у форми *CVC*, при чијем се избору водило рачуна о одабиру речи на основу процене о заступљености, као и о алофонској дужини².

[ʌ]-[ɑ:]		[ɒ]-[ɔ:]		[e]-[æ]		[i]-[i:]		[ʊ]-[u:]	
some	psalm	cops	corpse	Merry	marry	will	wheel	pull	pool
much	March	tot	thought	leg	lag	bit	beat	look	Luke
chum	charm	stock	stork	flesh	flash	chip	cheap	full	fool
cut	cart	cod	cord	said	sad	bid	bead	to	two
luck	lark	pot	port	men	man	nil	Neal	bull	rule

ТАБЕЛА 1: ПАРОВИ РЕЧИ ЗА ИДЕНТИФИКАЦИЈУ ГРУПИСАНИ ПО ОПОЗИЦИЈАМА КРАТКИ-ДУГИ.

Тест је замишљен као провера способности идентификације карактеристика вокала у изолованим речима изговореним од стране изворног говорника Lea Nicodemoua. За сваку опозицију кратки-дуги бирано је по десет речи, односно по пет речи по вокалу. Да би се избегло лакше препознавање и студентима било омогућено да се у потпуности фокусирају само на слушање, речи су биле измешане, тј. прочитане редоследом различитим од оног из табеле 5.1. Такође, у сврху онемогућавања испитаника да своју пажњу усмере на значење лексема, у радном делу теста понуђен им је био само избор IPA кратких и дугих фонетских симбола вокала, иако је сам изворни говорник прочитао ортографију поменутих речи.

Задатак и тест састојао се од следећих инструкција и речи:

1. Listen to the following words and circle the vowel you hear. If a word contains more than one syllable, listen to the vowel in the first one.

1. bead, 2. some, 3. said, 4. two, 5. wheel, 6. tot, 7. rule, 8. sad, 9. port, 10. psalm, 11. pull, 12. chum, 13. chip, 14. marry, 15. nil, 16. to, 17. pot, 18. luck, 19. bull, 20. will, 21. stork, 22. Merry, 23. beat, 24. men, 25. thought, 26. Luke, 27. lark, 28. cops, 29. man, 30. much, 31. pool, 32. leg, 33. Neal, 34. march, 35. full, 36. cod, 37. flesh, 38. lag, 39. bit, 40. corpse, 41. fool, 42. flash, 43. stock, 44. cut, 45. charm, 46. cheap, 47. cord, 48. look, 49. cart, 50. bid.

Радни део који су испитаници попуњавали садржао је следеће инструкције и симболе:

² У избору парова вокала није био присутан пар [ə]-[ɜ:], будући да је кроз наставу примећено да студенти немају много потешкоћа у препознавању карактеристика ових вокала.

1. Listen to the following words and circle the vowel you hear. If a word contains more than one syllable, listen to the vowel in the first one.

1.	/ɪ/	/i:/	26.	/u:/	/ʊ/
2.	/ʌ/	/ɑ:/	27.	/ʌ/	/ɑ:/
3.	/e/	/æ/	28.	/ɔ:/	/ɒ/
4.	/u:/	/ʊ/	29.	/e/	/æ/
5.	/ɪ/	/i:/	30.	/ʌ/	/ɑ:/
6.	/ɔ:/	/ɒ/	31.	/u:/	/ʊ/
7.	/u:/	/ʊ/	32.	/e/	/æ/
8.	/e/	/æ/	33.	/ɪ/	/i:/
9.	/ɔ:/	/ɒ/	34.	/ʌ/	/ɑ:/
10.	/ʌ/	/ɑ:/	35.	/u:/	/ʊ/
11.	/u:/	/ʊ/	36.	/ɔ:/	/ɒ/
12.	/ʌ/	/ɑ:/	37.	/e/	/æ/
13.	/ɪ/	/i:/	38.	/e/	/æ/
14.	/e/	/æ/	39.	/ɪ/	/i:/
15.	/ɪ/	/i:/	40.	/ɔ:/	/ɒ/
16.	/u:/	/ʊ/	41.	/u:/	/ʊ/
17.	/ɔ:/	/ɒ/	42.	/e/	/æ/
18.	/ʌ/	/ɑ:/	43.	/ɔ:/	/ɒ/
19.	/u:/	/ʊ/	44.	/ʌ/	/ɑ:/
20.	/ɪ/	/i:/	45.	/ʌ/	/ɑ:/
21.	/ɔ:/	/ɒ/	46.	/ɪ/	/i:/
22.	/e/	/æ/	47.	/ɔ:/	/ɒ/
23.	/ɪ/	/i:/	48.	/u:/	/ʊ/
24.	/e/	/æ/	49.	/ʌ/	/ɑ:/
25.	/ɔ:/	/ɒ/	50.	/ɪ/	/i:/

ТАБЕЛА 2: ТЕСТ ПЕРЦЕПЦИЈЕ.

По спроведеном тестирању, тестови су бодовани искључивањем нетачних одговора. Након тога урађена је анализа добијених резултата свих испитаника, а онда и систематизација у односу на циљне вокале по групама. Резултати су статистички обрађени и диће приказани у наредном поглављу.

5.1. РЕЗУЛТАТИ УКУПНЕ ИСПИТАНЕ ПОПУЛАЦИЈЕ

Од укупног броја испитаника на којима је спроведено тестирање, ниједан испитаник није успешно идентификовао све циљне вокале у понуђеним речима. Међутим, проценат и број испитаника са високим постотком урађених речи изузетно је висок. Најнижи резултат износи 29 тачних одговора (58% тачности), док је највиши број 46/50 (92% тачности). Један испитаник је дакле имао 29 тачних одговора (што у процентима представља 3,33% укупног броја испитаника). Један студент је имао 36/50 (72%) тачних одговора (3,33% укупних испитаника). Двоје испитаника (6,66%) имало је 38/50 тачних одговора (76%). Двоје студената (6,66%) тачно је одговорило на 39/50 речи (78%). Исти проценат испитаника имао је 40/50 (80%) тачних одговора, док је четворо студената (13,32%) тачно одговорило на 41/50 речи (82% тачности). Нешто већи део популације (петоро испитаника, или 16,65%) дало је тачан одговор на 84% речи, односно 42/50. Троје (9,99%) је тачно одговорило на 43/50 (86%) задатих речи. Четворо испитаника (13,32%) имало је проценат тачности од 88%, односно одговорило је на 44/50 речи. Исти проценат, тј. број студената дао је тачне одговоре на 45/50 понуђених речи, док је упола мањи број (6,66%), односно њих двоје, достигло највећи број тачних одговора код укупне популације студената од 46/50 (92% тачности).

Иако је готово немогуће успешно поставити границу, тј. праг усвојености, за тест перцепције ћемо у овом случају прихватити предложени постотак усвојености од стране Т. Пауновић (2002, стр. 158) од 75% урађености, што би представљало 38/50 тачних одговора на нашем тесту. У складу с тим, можемо закључити да је укупна популација наших испитаника успешно прекорачила тај праг, будући да укупна просечна вредност тачности теста испитаника износи 40/50 речи, односно 80%. Сам резултат укупног броја тачних одговора, међутим, не репрезентује слику свих испитиваних дистинкција због варијација у појединачном проценту тачности, те ће се у наредном поглављу наша пажња преусмерити на индивидуалне испитиване вокале.

5.2. РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА ПЕРЦЕПЦИЈЕ

У ПОЈЕДИНАЧНИМ ВОКАЛИМА

У овом одељку биће представљени резултати добијени анализом циљних вокала и дистинкција међу њима, најпре на нивоу укуп-

не популације испитаника, а онда и код појединачних група студената. Приликом приказивања резултата, посебан акценат ће бити стављен на дистинкције међу оним вокалима за које се очекује да ће изазвати највише потешкоћа у перцепцији, као и паровима вокала који су перципирани са најмањим процентом тачности.

1. Вокал /i:/ На нашем тесту перцепције, речи у којима је испитивана перцепција вокала /i:/ дате су у следећој табели.

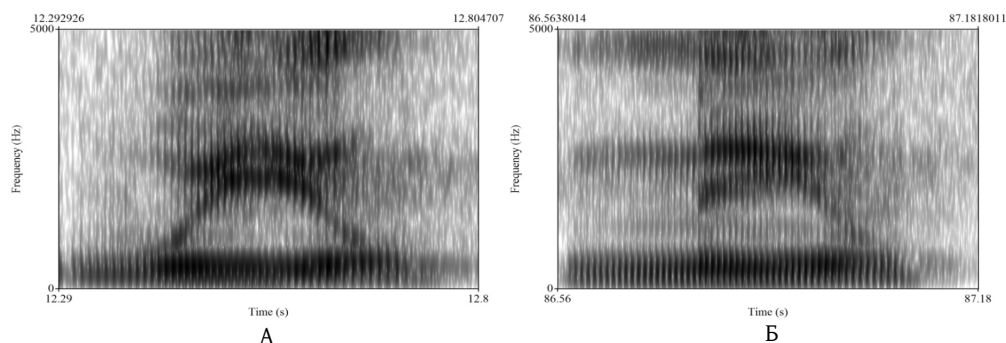
РЕДНИ БРОЈ	РЕЧ	ПОНУЂЕНЕ ФОНЕМЕ
1	bead	/ɪ/ or /i:/
5	wheel	/ɪ/ or /i:/
23	beat	/ɪ/ or /i:/
33	Neal	/ɪ/ or /i:/
46	cheap	/ɪ/ or /i:/

ТАБЕЛА 3: Речи које садрже вокал /i:/ и понуђени одговори.

Приликом избора речи из табеле, водило се рачуна о неколико чинилаца. Најпре, у избору речи *bead* и *beat*, очекивали смо алофонско скраћење код изговора изворног говорника и узели смо у обзир да ће испитаници ову особину вокала узети као кључну приликом заокруживања и одабира циљних вокала. Испитаници неретко алофонско скраћење, тј. вокалско безвучно окружење могу перципирати као квантитативну особину вокала, па самим тим и направити грешку приликом одабира фонема. Посебан проблем студентима у настави стварају њима познате лексеме које у себи садрже кратке гласове, тј. парњаке дугих. Такав је случај са речима *bid* и *bit* са нашег теста, искоришћених за испитивање вокала /ɪ/.

Други чинилац који смо приликом одабира других двеју лексема – *wheel* и *Neal* узимали у разматрање био је дифтонгизација вокала /i:/. Дифтонгизација овог вокала је у многим варијететима британског енглеског присутна у већој или мањој мери, и креће се од релативно високе централне позиције, преко средње високе, до периферније позиције језика у форми дифтонга у стандардном британском енглеском, где му је почетна позиција слична вокалу /ɪ/. Посебно изражена, дифтонгизација је присут-

на код речи у којима се после овог вокала налази латерал /l/ у финалној позицији, што студенти перципирају као квантитативну особину вокала. Аудитивни утисак добијен слушањем изворног говорника, као и спектрограм поменутих речи, јасно указују на поменути феномен.

СИКА 1: СПЕКТРОГРАМИ РЕЧИ WHEEL (А) И NEAL (Б)
У ПРОДУКЦИЈИ ИЗВОРНОГ ГОВОРНИКА.

Иако је вокал /i:/ на нашем тесту перцепције прешао праг усвојености од 75%, удео тачних одговора прве и четврте године није подједнак. Процент од 76,63% тачних одговора, колико је у истраживању на тесту перцепције укупне популације испитаника забележено за овај вокал, добијен је израчунавањем средње вредности од 78,66% урађености који је остварила четврта година и граничним процентом од 74,65% студената прве године, који нису прешли праг усвојености.

Појединачни резултати по тестиралим речима и проценти усвојености дати су у следећим табелама:

РЕДНИ БРОЈ	РЕЧ	БРОЈ/ПРОЦЕНАТ ТАЧНИХ ОДГОВОРА
1	bead	14 (93,34%)
5	wheel	14 (93,34%)
23	beat	7 (46,62%)
33	Neal	13 (86,58%)
46	cheap	8 (53,38%)
УКУПНА УСВОЈЕНОСТ ВОКАЛА/i:/'		74,65%

ТАБЕЛА 4: ПОЈЕДИНАЧНИ РЕЗУЛТАТИ ПО ТЕСТИРАЛИМ РЕЧИМА И ПРОЦЕНТИ УСВОЈЕНОСТИ ВОКАЛА /i:/' ПРВЕ ГОДИНЕ.

РЕДНИ БРОЈ	РЕЧ	БРОЈ/ПРОЦЕНАТ ТАЧНИХ ОДГОВОРА
1	bead	15 (100%)
5	wheel	14 (93,34%)
23	beat	7 (46,62%)
33	Neal	15 (100%)
46	cheap	8 (53,38%)
УКУПНА УСВОЈЕНОСТ ВОКАЛА /i:/		78,66%

ТАБЕЛА 5: ПОЈЕДИНАЧНИ РЕЗУЛТАТИ ПО ТЕСТИРАНИМ РЕЧИМА И ПРОЦЕНТИ УСВОЈЕНОСТИ ВОКАЛА /i:/ ЧЕТВРТЕ ГОДИНЕ.

Као што се из табела може приметити, проценат усвојености најнижи је код истих тестираних речи, и то са идентичним бројем тачних одговора. У питању су речи под редним бројем 23. и 46. *beat* и *cheap*. Будући да смо у претходном делу поглавља поменули да су у случају ових двеју речи испитаници особину квантитета монофтонга /i:/ третирали као примарну у одабиру понуђених фонема, очигледно је да је у истом проценту тај феномен присутан код обе испитиване групе. У обе групе испитаника за лексему *beat*, тај број односно проценат износи 7/15 (46,62%), док је за реч *cheap* резултат 8/15 (53,38%).

2. Вокал /ɪ/ Речи које садрже испитиван вокал /ɪ/ на нашем тесту перцепције дате су у следећој табели:

РЕДНИ БРОЈ	РЕЧ	ПОНУЂЕНЕ ФОНЕМЕ
13	chip	/ɪ/ or /i:/
15	nil	/ɪ/ or /i:/
20	will	/ɪ/ or /i:/
39	bit	/ɪ/ or /i:/
50	bid	/ɪ/ or /i:/

ТАБЕЛА 6: РЕЧИ ИЗ ТЕСТА ПЕРЦЕПЦИЈЕ КОЈЕ САДРЖЕ ВОКАЛ /ɪ/ И ПОНУЂЕНИ ОДГОВОРИ.

Урађеност кратког **вокала /ɪ/** прилично је висока у односу на испитивани вокал /i:/. Урађеност овог монофтонга на нивоу

укупне популације износи 95,31%, у чему је процентуални удео тачних одговора студената прве године 94,65%, а четврте 96%. У свим речима осим лексеме *will*, проценат тачних одговора је идентичан. Један студент прве године дао је нетачан одговор више у тесту перцепције овог вокала, те отуда и нижи проценат усвојености испитаника ове године. Резултати засебне урађености група дати су у следећим табелама:

РЕДНИ БРОЈ	РЕЧ	БРОЈ/ПРОЦЕНАТ ТАЧНИХ ОДГОВОРА
13	chip	14 (93,34%)
15	nil	14 (93,34%)
20	will	13 (86,58%)
39	bit	15 (100%)
50	bid	15 (100%)
УКУПНА УСВОЈЕНОСТ ВОКАЛА /i/		94.65%

ТАБЕЛА 7: ПОЈЕДИНАЧНИ РЕЗУЛТАТИ ПО ТЕСТИРАНИМ РЕЧИМА И ПРОЦЕНТИ УСВОЈЕНОСТИ ВОКАЛА /i/ ПРВЕ ГОДИНЕ.

РЕДНИ БРОЈ	РЕЧ	БРОЈ/ПРОЦЕНАТ ТАЧНИХ ОДГОВОРА
13	chip	14 (93,34%)
15	nil	14 (93,34%)
20	will	14 (93,34%)
39	bit	15 (100%)
50	bid	15 (100%)
УКУПНА УСВОЈЕНОСТ ВОКАЛА /i/		96%

ТАБЕЛА 8: ПОЈЕДИНАЧНИ РЕЗУЛТАТИ ПО ТЕСТИРАНИМ РЕЧИМА И ПРОЦЕНТИ УСВОЈЕНОСТИ ВОКАЛА /i/ ЧЕТВРТЕ ГОДИНЕ.

3. Вокал /e/ Традиционално, перцепција вокала /e/ у настави енглеског језика, због присуства ниског вокала /æ/, ствара много потешкоћа у учењу енглеског језика. Студенти показују веома ниску дискриминативну способност и у продукцији и у перцепцији ових вокала, који често дивају поистовећени. Речи које садрже вокал /e/ са нашег теста перцепције дати су у следећој табели.

РЕДНИ БРОЈ	РЕЧ	ПОНУЂЕНЕ ФОНЕМЕ
3	said	/e/ or /æ/
22	Merry	/e/ or /æ/
24	men	/e/ or /æ/
32	leg	/e/ or /æ/
37	flesh	/e/ or /æ/

ТАБЕЛА 9: РЕЧИ ИЗ ТЕСТА ПЕРЦЕПЦИЈЕ КОЈЕ САДРЖЕ ВОКАЛ /e/ И ПОНУЂЕНИ ОДГОВОРИ.

Усвојеност **монофтонга /e/** очекивано је ниска. Обе групе испитаника процентуално су испод границе усвојености и то прва година са 63,97% тачних одговора и четврта са 65,3%, што је резултирало укупном просечном вредношћу усвојености овог вокала од 64,6%. Најнижи број тачних одговора, 8/15, испитаници прве године дали су у речима под редним бројем 22. и 32. *Merry* и *leg* (53,38%), док је највиши проценат урађености у речи под бројем 37., *flesh*, – 79,92%, односно 12/15. Студенти четврте године перципирани су исте речи са ниским бројем тачних одговора (*Merry* – 8/15 или 53,38%; *leg* – 9/15 или 59,94%). Међутим, лексема *flesh*, која је у врху усвојености код испитаника прве године, на дну је листе урађености код студената четврте (53,38%). Појединачни резултати по тестираним речима и проценти усвојености вокала /e/ прве и четврте године, дати су у следећим табелама.

РЕДНИ БРОЈ	РЕЧ	БРОЈ/ПРОЦЕНАТ ТАЧНИХ ОДГОВОРА
3	said	11 (73,26%)
22	Merry	8 (53,38%)
24	men	9 (59,94%)
32	leg	8 (53,38%)
37	flesh	12 (79,92%)
УКУПНА УСВОЈЕНОСТ ВОКАЛА /e/		63,97%

ТАБЕЛА 10: ПОЈЕДИНАЧНИ РЕЗУЛТАТИ ПО ТЕСТИРАНИМ РЕЧИМА И ПРОЦЕНТИ УСВОЈЕНОСТИ ВОКАЛА /e/ ПРВЕ ГОДИНЕ.

РЕДНИ БРОЈ	РЕЧ	БРОЈ/ПРОЦЕНАТ ТАЧНИХ ОДГОВОРА
3	said	11 (73,26%)
22	Merry	8 (53,38%)
24	men	13 (86,58%)
32	leg	9 (59,94%)
37	flesh	8 (53,38%)
УКУПНА УСВОЈЕНОСТ ВОКАЛА /e/		65,3%

ТАБЕЛА 11: ПОЈЕДИНАЧНИ РЕЗУЛТАТИ ПО ТЕСТИРАНИМ РЕЧИМА И ПРОЦЕНТИ УСВОЈЕНОСТИ ВОКАЛА /e/ ЧЕТВРТЕ ГОДИНЕ.

4. Вокал /æ/ У стандардном савременом енглеском језику, овај вокал се традиционално посматра као кратак, иако је његова дужина углавном већа од неких кратких вокала³. Испред звучних консонаната, дужина овог самогласника посебно је изражена, због чега смо у наш тест перцепције уврстили и две речи које контекстуално одговарају поменутој ситуацији⁴. У настави енглеског језика, а посебно фонетике и фонологије, најчешћа грешка која је приметна јесте поистовећивање и супституција вокала /æ/ вокалом /e/, како на пољу продукције тако и на пољу перцепције. У табели 5.8. дате су речи из теста перцепције у којима је испитивано и анализирано присуство вокала /æ/.

РЕДНИ БРОЈ	РЕЧ	ПОНУЂЕНЕ ФОНЕМЕ
8	sad	/e/ or /æ/
14	marry	/e/ or /æ/
29	man	/e/ or /æ/
38	lag	/e/ or /æ/
42	flash	/e/ or /æ/

ТАБЕЛА 12: РЕЧИ ИЗ ТЕСТА ПЕРЦЕПЦИЈЕ КОЈЕ САДРЖЕ ВОКАЛ /æ/ И ПОНУЂЕНИ ОДГОВОРИ.

За разлику од вокала /e/, **монофтонг /æ/** прилично је добро усвојен – 83,96%. Обе групе испитаника прешле су праг усвојености

³ /e, i, u, ʌ, ɒ/

⁴ Речи под редним бројевима 8. и 38. – *sad* и *lag*.

од 75%. Процент тачних одговора популације испитаника прве године износи 86,66%, док је четврта година дала 81,27% тачних одговора у свим понуђеним речима. Нешто нижи проценат урађености испитаника четврте године дугује ниском броју 10/15 тачних одговора (66,6%) (што код ове групе уједно представља и најслабији резултат у испитиваним речима за овај монофтонг) у 38. по реду речи из теста – *lag*, док је код прве године урађеност ове речи стопроцентна. Истоветну разлику у броју тачности од пет испитаника пак налазимо код 14. речи у тесту перцепције код студената прве године – *marry*, где је свега 8/15 испитаника прве године тачно одговорило (53,38%), док је код студената четврте овај број већи и износи 86,58% (13/15 тачних одговора).

Појединачни резултати по тестираним речима и проценти усвојености вокала /æ/ прве и четврте године, дати су у следећим табелама.

РЕДНИ БРОЈ	РЕЧ	БРОЈ/ПРОЦЕНАТ ТАЧНИХ ОДГОВОРА
8	sad	13 (86,58%)
14	marry	8 (53,38%)
29	man	14 (93,34%)
38	lag	15 (100%)
42	flash	15 (100%)
УКУПНА УСВОЈЕНОСТ ВОКАЛА /æ/		86,66%

ТАБЕЛА 13: ПОЈЕДИНАЧНИ РЕЗУЛТАТИ ПО ТЕСТИРАНИМ РЕЧИМА И ПРОЦЕНТИ УСВОЈЕНОСТИ ВОКАЛА /æ/ ПРВЕ ГОДИНЕ.

РЕДНИ БРОЈ	РЕЧ	БРОЈ/ПРОЦЕНАТ ТАЧНИХ ОДГОВОРА
8	sad	14 (93,34%)
14	marry	13 (86,58%)
29	man	12 (79,92%)
38	lag	10 (66,6%)
42	flash	12 (79,92%)
УКУПНА УСВОЈЕНОСТ ВОКАЛА /æ/		81,27%

ТАБЕЛА 14: ПОЈЕДИНАЧНИ РЕЗУЛТАТИ ПО ТЕСТИРАНИМ РЕЧИМА И ПРОЦЕНТИ УСВОЈЕНОСТИ ВОКАЛА /æ/ ЧЕТВРТЕ ГОДИНЕ.

5. Вокал /ʌ/ Следећа табела садржи пет речи у којима је испитивана перцепција самогласника /ʌ/.

РЕДНИ БРОЈ	РЕЧ	ПОНУЂЕНЕ ФОНЕМЕ
2	some	/ʌ/ or /ɑ:/
12	chum	/ʌ/ or /ɑ:/
18	luck	/ʌ/ or /ɑ:/
30	much	/ʌ/ or /ɑ:/
44	cut	/ʌ/ or /ɑ:/

ТАБЕЛА 15: РЕЧИ ИЗ ТЕСТА ПЕРЦЕПЦИЈЕ КОЈЕ САДРЖЕ ВОКАЛ /ʌ/ И ПОНУЂЕНИ ОДГОВОРИ

На самом врху усвојености укупног броја монофтонга налази се **вокал /ʌ/**. Укупан проценат тачно заокружених одговора на тесту перцепције свих испитаника износи 99,31%. Другим речима, од тридесеторо испитаника, само је један студент (студент четврте године) дао погрешан одговор. Урађеност овог вокала код студената четврте године је стопроцентна.

Појединачни резултати по тестираним речима и проценти усвојености вокала /ʌ/ прве и четврте године дати су у следећим табелама.

РЕДНИ БРОЈ	РЕЧ	БРОЈ/ПРОЦЕНАТ ТАЧНИХ ОДГОВОРА
2	some	15 (100%)
12	chum	15 (100%)
18	luck	15 (100%)
30	much	15 (100%)
44	cut	15 (100%)
УКУПНА УСВОЈЕНОСТ ВОКАЛА /ʌ/		100%

ТАБЕЛА 16: ПОЈЕДИНАЧНИ РЕЗУЛТАТИ ПО ТЕСТИРАНИМ РЕЧИМА И ПРОЦЕНТИ УСВОЈЕНОСТИ ВОКАЛА /ʌ/ ПРВЕ ГОДИНЕ.

РЕДНИ БРОЈ	РЕЧ	БРОЈ/ПРОЦЕНАТ ТАЧНИХ ОДГОВОРА
2	some	15 (100%)
12	chum	15 (100%)
18	luck	14 (93,34%)
30	much	15 (100%)
44	cut	15 (100%)
УКУПНА УСВОЈЕНОСТ ВОКАЛА /ʌ/		98,66%

ТАБЕЛА 17: ПОЈЕДИНАЧНИ РЕЗУЛТАТИ ПО ТЕСТИРАНИМ РЕЧИМА И ПРОЦЕНТИ УСВОЈЕНОСТИ ВОКАЛА /ʌ/ ЧЕТВРТЕ ГОДИНЕ

Кроз наставу фонетике и фонологије на терцијарном нивоу нису примећене веће потешкоће код студената у продукцији и перцепцији овог вокала. У прилог овом податку иде и свеукупна висока урађеност и број тачних одговора у погледу присуства и перцепције самогласника /ʌ/ код свих испитаника.

6. Вокал /ɑ:/ У следећој табели, дато је пет лексема у којима је анализиран вокал /ɑ:/:

РЕДНИ БРОЈ	РЕЧ	ПОНУЂЕНЕ ФОНЕМЕ
10	psalm	/ʌ/ or /ɑ:/
27	lark	/ʌ/ or /ɑ:/
34	march	/ʌ/ or /ɑ:/
45	charm	/ʌ/ or /ɑ:/
49	cart	/ʌ/ or /ɑ:/

ТАБЕЛА 18: РЕЧИ ИЗ ТЕСТА ПЕРЦЕПЦИЈЕ КОЈЕ САДРЖЕ ВОКАЛ /ɑ:/ И ПОНУЂЕНИ ОДГОВОРИ.

Да су испитаници изузетно савладали дистинкцију између кратког вокала /ʌ/ и његовог дугог парњака /ɑ:/ говори и податак о јако високом проценту тачних одговора за вокал /ɑ:/. Наиме, укупна средња вредност свих испитаника од 97,31% резултат је прилично велике усвојености овог монофтонга обе појединачне групе. Ова вредност је уз претходно поменути вокал /ʌ/ у самом врху усвојености свих монофтонга. Прва година процентуално има нижи скор од 95,98%, док је код четврте постотак виши за 2,68% и износи 98,66%. Код обе групе при-

мећена је одређена несигурност у одабиру понуђених вокала код исте речи – *psalm*, под редним бројем 10. Урађеност ове речи боља је код испитаника четврте године и износи 14/15 тачних одговора 89,34%), док је 12/15 студената прве године (79,92%) тачно одговорило на овај задатак. Остале тестиране речи урађене су са максималним (15/15) учинком.

7. Вокал /u:/ Током наставе фонетике и фонологије, потешкоће на које смо наилазили у перцепцији и продукцији овог вокала претежно су биле везане за присуство овог вокала у отвореном слогу или пак његов контакт са латералом /l/ у финалној позицији. Први случај углавном се може посматрати из угла продукције, будући да у свакодневной комуникацији у настави студенти теже ка редуковању овог вокала, па самим тим га тако и усвајају. Други случај се са становишта перцепције рефлектује кроз супституцију вокала /u:/ његовим краћим парњаком /ʊ/. Штавише, немогућност правилног усвајања квалитативних особина овог вокала код студената у настави нужно доводи до појаве хиперкорекције, односно претеране тежње да се направи дистинкција између вокала /u:/ и /ʊ/. Такође, једна од честих грешака у настави везана је за идентификацију овог самогласника када се он нађе испред безвучног сугласника. Управо из ових разлога смо се одлучили за испитивање перцепција вокала /u:/ у речима које одговарају поменутиим ситуацијама. Лексеме у којим је испитиван овај вокал дате су у следећој табели:

РЕДНИ БРОЈ	РЕЧ	ПОНУЂЕНЕ ФОНЕМЕ
4	two	/u:/ or /ʊ/
7	rule	/u:/ or /ʊ/
26	Luke	/u:/ or /ʊ/
31	pool	/u:/ or /ʊ/
41	fool	/u:/ or /ʊ/

ТАБЕЛА 19: РЕЧИ ИЗ ТЕСТА ПЕРЦЕПЦИЈЕ КОЈЕ САДРЖЕ ВОКАЛ /u:/ И ПОНУЂЕНИ ОДГОВОРИ.

Вокал /u:/ прилично је ниско на листи усвојености вокала. Просечна вредност урађености овог вокала код свих тридесеторо испитаника износи 68,59%. Драстичних разлика у процентима код прве и четврте године нема, будући да је код прве године постотак урађености 70,65%, а код четврте 66,6%. Другим речима,

ниједна група испитаника није прешла праг усвојености од 75%. Међусобно упоређујући резултате појединачних тестираних речи, долази се до закључка да се ниски број процента у обе групе огледа у великом броју грешака код истих лексема – *two* и *rule*, под редним бројевима 4. и 7, о чијим разлозима лоше усвојености је било речи у претходном одељку. Студенти прве године посебно су показали немогућност да препознају квалитативне карактеристике ових вокала, будући да је квантитет монофтонга у овим двома лексемама у продукцији изворног говорника ближи кратким вокалимa. Тако је у речи *two* укупан број испитаника прве године који је тачно одговорио само 4/15 (26,64%), а у речи *rule* двоструко бољи – 8/15 (53,38%). Наспрам њих, однос у броју тачних одговора супротан је код поменутих лексема код испитаника четврте године – у речи *two* постотак износи 66,6% (10/15 испитаника), док је код лексеме *rule* овај број двоструко мањи и износи 33,3 /5/15 тачних одговора).

Појединачни резултати по тестираним речима и проценти усвојености вокала /u:/ прве и четврте године дати су у следећим табелама.

РЕДНИ БРОЈ	РЕЧ	БРОЈ/ПРОЦЕНАТ ТАЧНИХ ОДГОВОРА
4	two	4 (26,64%)
7	rule	8 (53,38%)
26	Luke	12 (79,92%)
31	pool	14 (93,34%)
41	fool	15 (100%)
УКУПНА УСВОЈЕНОСТ ВОКАЛА /u:/'		70,65%

ТАБЕЛА 20: ПОЈЕДИНАЧНИ РЕЗУЛТАТИ ПО ТЕСТИРАНИМ РЕЧИМА И ПРОЦЕНТИ УСВОЈЕНОСТИ ВОКАЛА /u:/' ПРВЕ ГОДИНЕ.

РЕДНИ БРОЈ	РЕЧ	БРОЈ/ПРОЦЕНАТ ТАЧНИХ ОДГОВОРА
4	two	10 (66,6%)
7	rule	5 (33,3%)

ТАБЕЛА 21: ПОЈЕДИНАЧНИ РЕЗУЛТАТИ ПО ТЕСТИРАНИМ РЕЧИМА И ПРОЦЕНТИ УСВОЈЕНОСТИ ВОКАЛА /u:/' ЧЕТВРТЕ ГОДИНЕ

26	Luke	13 (86,58%)
31	pool	10 (66,6%)
41	fool	12 (79,92%)
УКУПНА УСВОЈЕНОСТ ВОКАЛА /u:/		66,6%

ТАБЕЛА 21: ПОЈЕДИНАЧНИ РЕЗУЛТАТИ ПО ТЕСТИРАНИМ РЕЧИМА И ПРОЦЕНТИ УСВОЈЕНОСТИ ВОКАЛА /u:/ ЧЕТВРТЕ ГОДИНЕ

8. Вокал /ʊ/ Кратки вокал /ʊ/ не показује много варијација у дијалектима. Оне се крећу од нешто нижег положаја језика у артикулацији, до смањења или пак потпуног губитка лабијализације.

Лексема у којима је испитиван вокал /ʊ/ дате су у следећој табели:

РЕДНИ БРОЈ	РЕЧ	ПОНУЂЕНЕ ФОНЕМЕ
11	pull	/u:/ or /ʊ/
16	to	/u:/ or /ʊ/
19	bull	/u:/ or /ʊ/
35	full	/u:/ or /ʊ/
48	look	/u:/ or /ʊ/

ТАБЕЛА 22: РЕЧИ ИЗ ТЕСТА ПЕРЦЕПЦИЈЕ КОЈЕ САДРЖЕ ВОКАЛ /ʊ/ И ПОНУЂЕНИ ОДГОВОРИ.

У поређењу са вокалом /u:/, његов краћи парњак, **монофтонг /ʊ/** у самом је врху усвојености са укупном вредношћу од 83,27% испитиване популације. Обе групе испитаника прешле су вредност усвојености од 75%. Популација испитаника међутим, боље је перципирала дистинкцију између вокала /u:/ и /ʊ/, имајући у виду више проценте усвојености у оба вокала на тестиралим речима (види табелу 5.16а). Тако је, конкретно, процентуална вредност тачних одговора испитаника прве године за вокал /ʊ/ 86,62%, док је за исти глас средња вредност популације испитаника четврте године 79,92%. Очекивано, лексема са најмањим постотком урађености у оба случаја је лексема *to*, под редним бројем 16., која по својим фонетским и квантитативним карактеристикама у продукцији изворног говорника у потпуности одговара речи *two*, што је, показало се, и довело до великог броја нетачних одговора.

Вредности усвојености ове, као и осталих испитиваних лексема у погледу циљног вокала /ʊ/ дате су у следећим табелама.

РЕДНИ БРОЈ	РЕЧ	БРОЈ/ПРОЦЕНАТ ТАЧНИХ ОДГОВОРА
11	pull	14 (93,34%)
16	to	11 (73,26%)
19	bull	13 (86,58%)
35	full	12 (79,92%)
48	look	15 (100%)
УКУПНА УСВОЈЕНОСТ ВОКАЛА /ʊ /		86,62%

ТАБЕЛА 23: ПОЈЕДИНАЧНИ РЕЗУЛТАТИ ПО ТЕСТИРАНИМ РЕЧИМА И ПРОЦЕНТИ УСВОЈЕНОСТИ ВОКАЛА /ʊ/ ПРВЕ ГОДИНЕ.

РЕДНИ БРОЈ	РЕЧ	БРОЈ/ПРОЦЕНАТ ТАЧНИХ ОДГОВОРА
11	pull	13 (86,58%)
16	to	9 (59,94%)
19	bull	12 (79,92%)
35	full	13 (86,58%)
48	look	13 (86,58%)
УКУПНА УСВОЈЕНОСТ ВОКАЛА /ʊ/		79,92%

ТАБЕЛА 24: ПОЈЕДИНАЧНИ РЕЗУЛТАТИ ПО ТЕСТИРАНИМ РЕЧИМА И ПРОЦЕНТИ УСВОЈЕНОСТИ ВОКАЛА /ʊ/ ЧЕТВРТЕ ГОДИНЕ.

9. Vokal /ɔ:/ За дуги вокал /ɔ:/ у артикулацији типична је слабија лабијализација од задњих вокала /u:/ и /ʊ/. Будући да у настави фонетике и фонологије није било приметно пуно грешака у препознавању и продукцији овог вокала, посебно у британском енглеском, очекивани високи проценат тачних одговора нас није изненадио.

Лексема у тесту перцепције дате су у следећој табели.

РЕДНИ БРОЈ	РЕЧ	ПОНУЂЕНЕ ФОНЕМЕ
9	port	/ɔ:/ or /ɒ/
21	stork	/ɔ:/ or /ɒ/
25	taught	/ɔ:/ or /ɒ/
40	corpse	/ɔ:/ or /ɒ/
47	cord	/ɔ:/ or /ɒ/

ТАБЕЛА 25: РЕЧИ ИЗ ТЕСТА ПЕРЦЕПЦИЈЕ КОЈЕ САДРЖЕ ВОКАЛ /ɔ:/ И ПОНУЂЕНИ ОДГОВОРИ.

Монофтонг /ɔ:/ по проценту усвојености од 93,98% укупне испитане популације прелази границу усвојености. Испитаници прве године су процентуално боље одговорили од студената четврте године. Њихов постотак тачних одговора на нивоу свих испитиваних речи износи 98,66%, односно само један студент је негативно одговорио, и то у случају лексеме под редним бројем 9 – *port*. У осталим речима проценат учинка је максималан. С друге стране, код четврте године овај однос је правилније распоређен. Ниједан испитаник, наиме, није тачно одговорио на све задатке, што је на крају резултирало нижим укупним процентом од 89,98% тачних одговора. Однос међу појединачним групама и резултатима индивидуалних речи дат је у следећим табелама.

РЕДНИ БРОЈ	РЕЧ	БРОЈ/ПРОЦЕНАТ ТАЧНИХ ОДГОВОРА
9	port	14 (93,34%)
21	stork	15 (100%)
25	thought	15 (100%)
40	corpse	15 (100%)
47	cord	15 (100%)
УКУПНА УСВОЈЕНОСТ ВОКАЛА /ɔ:/		98,66%

ТАБЕЛА 26: ПОЈЕДИНАЧНИ РЕЗУЛТАТИ ПО ТЕСТИРАНИМ РЕЧИМА И ПРОЦЕНТИ УСВОЈЕНОСТИ ВОКАЛА /ɔ:/ ПРВЕ ГОДИНЕ.

РЕДНИ БРОЈ	РЕЧ	БРОЈ/ПРОЦЕНАТ ТАЧНИХ ОДГОВОРА
9	port	14 (93,34%)
21	stork	13 (86,58%)
25	thought	14 (93,34%)
40	corpse	13 (86,58%)
47	cord	13 (86,58%)
УКУПНА УСВОЈЕНОСТ ВОКАЛА /ɔ:/		89,28%

ТАБЕЛА 27: ПОЈЕДИНАЧНИ РЕЗУЛТАТИ ПО ТЕСТИРАНИМ РЕЧИМА И ПРОЦЕНТИ УСВОЈЕНОСТИ ВОКАЛА /ɔ:/ ЧЕТВРТЕ ГОДИНЕ.

10. Вокал /v/ Укупна урађеност кратког вокала /v/ не прелази усвојени праг од 75%. Постотак тачних одговора популације износи 70,59%. Табела 5.19. приказује речи тестиране у истраживању перцепције вокала /v/.

РЕДНИ БРОЈ	РЕЧ	ПОНУЂЕНЕ ФОНЕМЕ
6	tot	/ɔ:/ or /v/
17	pot	/ɔ:/ or /v/
28	cops	/ɔ:/ or /v/
36	cod	/ɔ:/ or /v/
43	stock	/ɔ:/ or /v/

ТАБЕЛА 28: РЕЧИ ИЗ ТЕСТА ПЕРЦЕПЦИЈЕ КОЈЕ САДРЖЕ ВОКАЛ /v/ И ПОНУЂЕНИ ОДГОВОРИ.

На крају, **монофтонг /v/** знатно је лошије усвојен од његовог дугог парњака. Иако је проценат усвојеног вокала /v/ у тестираним речима релативно добар, општи утисак, као и проценат укупних тачних одговора, нарушен је у појединачним групама слабом перцепцијом овог вокала у 36. речи *cod*. Наиме, укупни постотак тачно заокружених фонема на тесту код ове речи износи 46,62% (14/30). Процент се, наравно, смањује уколико се број одговора посматра на нивоу одвојених група. Низак број тачних одговора посебно је изражен код испитаника прве године и износи 5/15 (33,3%), док је код четврте године овај однос 9/15 тачних одговора, тј. 59,94%. Општа усвојеност овог вокала код тестирањих речи свих испитаника износи 70,59%. Овај проценат је на

нивоу група виши у случају прве године и износи 73,26%, док је четврта достигла проценат од 70,59% усвојености.

Однос међу појединачним групама и резултатима индивидуалних речи дат је у следећим табелама.

РЕДНИ БРОЈ	РЕЧ	БРОЈ/ПРОЦЕНАТ ТАЧНИХ ОДГОВОРА
6	tot	13 (86,58%)
17	pot	11 (73,26%)
28	cops	13 (86,58%)
36	cod	5 (33,3%)
43	stock	13 (86,58%)
УКУПНА УСВОЈЕНОСТ ВОКАЛА /v/		73,26%

ТАБЕЛА 29: ПОЈЕДИНАЧНИ РЕЗУЛТАТИ ПО ТЕСТИРАНИМ РЕЧИМА И ПРОЦЕНТИ УСВОЈЕНОСТИ ВОКАЛА /v/ ПРВЕ ГОДИНЕ.

РЕДНИ БРОЈ	РЕЧ	БРОЈ/ПРОЦЕНАТ ТАЧНИХ ОДГОВОРА
6	tot	12 (79,92%)
17	pot	13 (86,58%)
28	cops	10 (66,6%)
36	cod	9 (59,94%)
43	stock	7 (46,62%)
УКУПНА УСВОЈЕНОСТ ВОКАЛА /v/		67,93%

ТАБЕЛА 30: ПОЈЕДИНАЧНИ РЕЗУЛТАТИ ПО ТЕСТИРАНИМ РЕЧИМА И ПРОЦЕНТИ УСВОЈЕНОСТИ ВОКАЛА /v/ ЧЕТВРТЕ ГОДИНЕ.

ДИСКУСИЈА Анализом добијених вредности на тесту перцепције може се закључити да су испитаници са веома високим процентом усвојили одређене монофтонге. Мали је број вокала чија усвојеност, односно препознавање у датим речима не прелази претходно одређену границу од 75%. Такви су вокали /e/, /u:/ и /v/, док је осталих седам на нивоу укупне популације испитаника прилично добро препознато. У следећој табели дате су процентуалне вредности усвојености поменутих вокала целокупне популације испитаника.

МОНОФТОНГ	УСВОЈЕНОСТ у %
/ʌ/	99,31
/ɑ:/	97,31
/i/	95,31
/ɔ:/	93,98
/æ/	83,96
/ʊ/	83,27
/i:/	76,63
/v/	70,59
/u:/	68,59
/e/	64,6

ТАБЕЛА 31: ПРОЦЕНТУАЛНЕ ВРЕДНОСТИ ТАЧНИХ ОДГОВОРА МОНОФТОНГА НА ТЕСТУ ПЕРЦЕПЦИЈЕ СВИХ ИСПИТАНИКА.

Као што се из табеле може видети, ниједан од вокала није усвојен са максималним учинком популације. Међутим, прилично јака усвојеност од преко 90% присутна је у случају вокала /ʌ/, /ɑ:/, /i/ и /ɔ:/. Укупан резултат усвојености вокала нас није изненадио, посебно у случају монофтонга /e/, будући да се и у литератури на тему контрастивног усвајања енглеских вокала он помиње као један од најслабије усвојених (Марковић, 2007). Запажање исте ауторке о сличности и различитости вокала српског и енглеског језика применићемо и на нашем тесту перцепције. Наиме, у опозицијама дуги-кратки, М. Марковић као сличне самогласнике у енглеском и српском дефинише дуге вокале, док кратке сматра новим категоријама (Марковић, 2007, стр. 142). Уколико се овај став примени на усвојеност свих вокала код укупне популације испитаних студената на тесту перцепције, можемо закључити да испитаници са већом лакоћом усвајају вокалске категорије које у нашем језику нису присутне. Овакви резултати у потпуности су у складу са Флегијевом **теоријом модела учења говора**, која претпоставља да ће управо категори-

је, које у матерњем језику ученика не постоје, бити прецизније савладане и боље усвојене (Flege, 1995). Као што је поменуто, у самом врху усвојености вокала управо су кратки монофтонзи, које студенти нису препознали као гласове из матерњег језика – /ʊ/, /ɪ/ и /ʌ/, као и вокал /æ/, што иде у прилог нашој тврдњи.

Међутим, прилично висок постотак усвојености вокала /ɑ:/ и /ɔ:/ није у складу са овим моделом. Високе процентуалне вредности тачних одговора у вези са ова два вокала ипак се могу објаснити. Као што је већ поменуто у раду, једна од најчешћих појава у перцепцији, па и продукцији вокала током наставе енглеског језика, јесте трајање вокала као примарна фонолошки релевантна особина на коју студенти реагују. Ову карактеристику они неретко узимају као кључну у идентификацији самогласника, па је то у погледу ова два вокала био случај. У продукцији изворног говорника, дужина трајања самогласника /ɑ:/ и /ɔ:/ недвосмислено указује на дуге самогласнике, будући да је њихово трајање у потпуности у складу са вредностима литературе и у просеку износи преко 0,24s. Овакво дужење самогласника код испитаника није могло остати непримећено. Ако додамо овој чињеници и податак да је у продукцији изворног говорника квантитативни контраст између фонема /ɑ:/ и /ʌ/ изузетно изражен и њихове вредности у складу са подацима из литературе, онда сам врх усвојености ова два вокала и не изненађује.

Међутим, да дужина трајања није увек пресудан фактор идентификације вокала у перцепцији показује пример вокала /ɔ:/ и /ʊ/. Самогласник /ʊ/ је са својом просечном вредношћу трајања у испитиваним речима у складу са прописаним вредностима, као и вокал /ɔ:/ о чијој је дужини претходно већ било говора. Ипак, разлика у усвојености је очигледна. Помало неочекивано, вокал /ʊ/ се нашао у самом дну табеле испитиваних монофтонга, и поред поменуте вредности квантитета. Овај пут, као примарну смерницу у препознавању фонема испитаници су искористили значење понуђених лексема. Будући да се код вокала /ʊ/ за неколико испитиваних речи (*stock, cod, tot*) може рећи да нису у фреквентној употреби у свакодневном вокабулару студената, те да су услед те чињенице исказали немогућност да вокале унутар њих идентификују наспрам њихових понуђених парова (*stork, cord, thought*), може се закључити да је низак проценат усвојености вокала /ʊ/ управо последица овог феномена. Разлика у проценту усвојености ова два вокала подудар се и са налазима Т. Пауновић (2002, 508–509). Наиме, ауторка је код својих испи-

таника уочила недовољну издиференцираност вокалског простора у његовом доњем делу, у складу са бројем од пет вокала српског језика у односу на богат вокалски простор енглеског, на шта указују и наши резултати.

Још једна од појава са којом смо се сусрели приликом анализе резултата јесте немогућност студената да довољно, или пак уопште, препознају квалитативне карактеристике вокала. Положај и висина језика као фонетски два елементарна фактора у продукцији вокала се у избору стратегија идентификације вокала у потпуности занемарују. Да је у дистинкцији монофтонга код испитаника трајање вокала примарни начин на који се они ослањају недвосмислено указују и резултати добијени у тесту перцепције. Наиме, лексема у којима је опозиција кратки-дуги код трајања вокала изузетно изражена процентуално су најтачније урађене. Међутим, постотак тачних одговора се смањује у оним паровима речи и вокала код којих је у продукцији изворног говорника дужина трајања на граници⁵. Утисак је да екстремно дуге или екстремно кратка трајања самогласника студенти боље перципирају, те да стога није потребно посезати за другим стратегијама у идентификацији гласова. Притом се при избору начина за препознавање вокала квантитету над квалитетом даје примат те тако, на пример, у случају вокала /u:/ у речима *fool* и *pool* са теста перцепције, екстремно високе вредности другог форманта F2 добијеног акустичком анализом самогласника у продукцији изворног говорника испитаници нису успели да препознају. Ипак, проценат урађености ових двеју лексема у просеку износи око 85%, што је при самом врху урађености овог вокала, а и изванредан показатељ поменуте тврдње.

ЗАКЉУЧАК

Иако нас је, пре почетка теста перцепције, аудитивни утисак који смо имали при слушању појединих лексема у продукцији изворног говорника навео на помисао да ће се студенти лоше снаћи у дистинкцији фонема унутар њих, резултати до којих се дошло по завршеној анализи показали су да је компетенција студената обе групе на терцијарном нивоу изузетно висока, што потврђује и хипотезу 1. из уводног дела рада. Резултат овакве тврдње јесте

⁵ Тако је на пример, у 13. и 23. по реду лексеми са теста перцепције, *cheap* и *beat*, алофонско скраћење вокала /i:/ и поред свих квалитативних карактеристика које су у складу са прописаним вредностима перципирано као /i/. Дужина трајања ових вокала износи 0.09 и 0.14s.

добра усвојеност већине монофтонга. Друга хипотеза, да су елементи вокалског система енглеских монофтонга који су најсличнији вокалима матерњег језика испитаника, успешније усвојени код свих испитаника од оних елемената којих у матерњем језику испитаника нема, оспорена је, будући да табела 5.21. показује управо супротне резултате и то на нивоу обе генерације студената. Ова чињеница у складу је са поменутиим **Флегијевим моделом учења говора**. На крају, може се извести закључак да хипотеза број 3. која се тиче разлика у перцепцији енглеских монофтонга између студената прве и четврте године студија, односно става да је период друге и треће године студија повољно утицао на усвајање енглеских монофтонга, такође оспорена, имајући у виду да се код обе групе испитаника може пре говорити о заједничким карактеристикама и резултатима са минуциозним разликама у перцепцији свих испитиваних монофтонга. У прилог овој тези иде и проценат успешности испитаника прве године у **усвојености свих монофтонга** од 82,71%, док је тај број у случају студената четврте године мањи за 0.49% и износи 82,22%.

ЛИТЕРАТУРА Asher, E., Simpson, J. M. Y. (eds). (1994). *The Encyclopedia of Language and Linguistics*. New York: Pergamon Press.

Best, C. T. (1995). A Direct Realist Perspective on Cross-Language Speech Perception. In: W. Strange (ed.), *Speech Perception and Linguistic Experience: Theoretical and Methodological Issues in Cross-Language Speech Research*, p. 167–200. Timonium, MD: York press.

Brière, E. J. (1966). An Investigation of Phonological Interference. *Language*, 42, pp. 768–796.

Bright, W. (ed.). (1990). *Oxford Encyclopedia of Linguistics*. New York: Oxford University Press.

Eckman, F. R. (1977). Markedness and the Contrastive Analysis Hypothesis. *Language Learning*, 27, pp. 315–330.

Eckman, F. R. (1991). The Structural Conformity Hypothesis and the Acquisition of Consonant Clusters in the Interlanguage of ESL Learners. *Studies in Second Language Acquisition*, 13, pp. 23–41.

Eckman, F. R., & Iverson, G. K. (1994). Pronunciation Difficulties in ESL: Coda Consonants in English Interlanguage. In M. Yavas (Ed.), *First and Second Language Phonology* (pp. 251–265). San Diego, CA: Singular.

Flege, J. E. (1995): Second Language Speech Learning: Theory, Findings, and Problems. In W. Strange (ed.). *Speech Perception and Linguistic Experience: Theoretical and Methodological Issues in Cross-Language Speech Research*, pp. 233–277. Timonium, MD: York Press.

Major, R. (1998). Interlanguage Phonetics and Phonology. *Studies in Second Language Acquisition*, pp. 131–137.

Marković, M. (2007). *Kontrastivna analiza akustičkih i artikulacionih karakteristika vokalskih sistema engleskog i srpskog jezika*. Doktorska disertacija. Novi Sad: Filozofski fakultet.

Paunović, T. (2002). *Fonetsko-fonološka interferencija srpskog jezika u percepciji i produkciji engleskih vokala*. Univerzitet u Nišu: Filozofski fakultet.

Polivanov, E. (1931). La perception des sons d'une langue étrangère. *Travaux du Cercle Linguistique de Prague 4*, The Hague.

Trubetzkoy, N. (1939). Grundzüge der Phonologie. *Travaux du Cercle Linguistique de Prague 7*. Christiane Baltaxe (trans.) (1969). *Principles of Phonology*. Berkeley: University of California Press.

NIKOLA N. DANČETović

UNIVERSITY OF PRIŠTINA WITH TEMPORARY HEAD-OFFICE
IN KOSOVSKA MITROVICA, FACULTY OF PHILOSOPHY

SUMMARY

ANALYSIS OF PHONETIC/PHONOLOGICAL PERCEPTION OF THE ENGLISH
MONOPHTHONGS AT TERTIARY LEVEL

The paper discusses phonological competences of students of the first and fourth year of the Department of English Language and Literature at Faculty of Philosophy in Kosovska Mitrovica. Students ability to identify relevant elements of the English vowel system (namely, monophthongs) is tested through qualitative and quantitative oppositions of monophthongs [ɪ]-[i:], [e]-[æ], [ʌ]-[ɑ:], [ɒ]-[ɔ:], and [ʊ]-[u:], with the aim to determine how the two-year period of studies affected the overall competence of students of the final year. The research comprised thirty respondents, who were divided into two groups. Each group consisted of ten female and five male subjects. Upon completion of the research, we started to analyze the obtained results, which were further discussed from the perspectives of the respondents, separate groups, and in the context of phonetic/phonological theories from literature.

KEYWORDS: phonetics, phonology, perception, monophthong, vowel, vowel quality, vowel quantity.

Овај чланак је објављен и дистрибуира се под лиценцом Creative Commons

Ауторство-Некомерцијално Међународна 4.0 (CC BY-NC 4.0 |

<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>).

This paper is published and distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution-NonCommercial International 4.0 licence (CC BY-NC 4.0 | <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>).